

"נקודה טובה מאסצ' ישראל" מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

(גיליון מספר 37 שנת תש"ף גיליון "בלק" - יב' תמוז תש"ף, 4 ליולי 2020)

לע"נ אמו"ר ר' יוסף-חיים ב"ר יעקב רוט ז"ל

ב"ה

"נקודה טובה" לפרשת "בלק" - אם שותים, לא נוהגים...

בשנת 2009 הואשם רס"ן א' - מאבטח הרמטכ"ל, בתקיפת אישה, לאחר שיצא ממסיבת הרווקים שלו. מה גורם לאדם בוגר ואחראי לפעול בניגוד ל"קוד האתי" והמוסרי עליו גדל וחונך ולפגוע באחרים בערב חתונתו, תוך סיכון כל מעמדו ועתידו?!

פרשתנו, פרשת בלק, עוסקת בהופעתו של **בלעם** - המכשף הגדול, שנקרא אל הדגל על ידי מדין ומואב לקלל את עם ישראל העולה ממצרים וּמְסַכֵּן (לכאורה) את בטחונם.

קללותיו של בלעם לא פגעו בעם ישראל בברכת ה' ובלעם חוזר לביתו אָבֵל וחפוי ראש. אולם, בסופו של דבר, פיתו בנות מואב את עם ישראל (בעצת בלעם) בשתיית יין ומשם הדרך היתה קצרה לזנות ולחטא קשה של עבודה זרה. טרגדיה שבמהלכה נענשו ונהרגו 24,000 איש.

מה גורם לאדם נורמטיבי - מאז ועד היום (מבנות מואב ועד רס"ן א' ועוד רבים נוספים...), לפעול בניגוד למערכת הערכים שלהם?!

מתברר, כי מעבר לסוגיות המוסריות, יש לפנינו גם בעיה מובנית הקיימת בגוף האדם. והנה הקדמה קצרה בנושא מבנה המוח, בלשון השווה לכל נפש.

המוח של בעלי החיים (הסאב-קורטקס) הינו "פשוט", קיומי והישרדותי והוא פועל על פי אינסטיקטים הישרדותיים בלבד. בעולמו של בעל החיים אין טוב ורע, אסור ומותר, אלא רק דחפים (איום, עונג...), צרכים ויצרים.

מוחו ה"בסיסי" של האדם, בנוי גם הוא בצורה דומה. אולם, "מעל" המוח הבסיסי הזה ישנו מוח נוסף, מפותח יותר (קליפת המוח - הקורטקס) שבו מתנהלים המודעות, הקשב והדיבור, יכולת החשיבה המפותחת שלנו (כולל התייחסות לעבר ולעתיד), עשיית החלטות ועוד. שם גם "שוכנים" הזכרון, הידע, החינוך והתרבות, המוסר, ערכים והמסורת והחוק. זהו ה"מבוגר האחראי" שבאדם וה"חוכמה הבינה והדעת" שבו. זהו גם מותר (יתרון) האדם מן הבהמה.

אולי אפשר להכליל ולומר, **שהמוח הבהמי (דחפים ויצרים נטו), הוא היצר הרע ואילו קליפת המוח (ה"דעת" שבאדם, זו שמכוונת את המעשים, מציבה גבולות ונותנת משמעות), היא היצר הטוב...**

ומה עושים במקרה של מחלוקת בין שני אלה?!

בחלק הקדמי של הקורטקס, ישנו איזור יעודי הנקרא **מרכז הקונפליקטים**. במקרה של מחלוקת בין שתי הגישות - **ההישרדותית (דחפים ויצרים) והערכית**, הוא נכנס לפעולה, לוקח שליטה, מעביר את הנושא למודעות האדם, מנהל את הקונפליקט (עימות) בוחן ועושה החלטה (שיפוט).

לדוגמה. כאשר בעל חיים רעב רואה מזון, הוא חוטף אותו באופן אינסטנקטיבי. האדם לעומתו, שואל את עצמו: האם זה כשר? טעים? משמין? האם זה לא גזל? או שמא זה מצב חירום ואז זה מותר?! ורק אז עושה את החלטה.

"נקודה טובה מאס ישראלי" מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

עבודת החינוך (עבודה עצמית, עבודת הנפש, אימון, תיקון המידות) נועדה לחזק את מרכז הקונפליקטים ולהקנות לאדם ערכים, משמעות, גבולות ו"אינטליגנציה" **לכיבוש היצר ולדחית סיפוקים**. כך, כאשר מרכז הקונפליקטים הינו "חזק", אזי חלק גדול מן ההחלטות ה"טובות" מתקבלות אפילו ב"תת מודע", אפילו ללא צורך להעלות את הבעיה אל המודעות של האדם.

ואכן היהדות דורשת מן האדם להשליט את שכלו על רגשותיו ומאוויו. תורת החסידות רומזת כי האדם מורכב ממוח (שכל), לב (רגש) וכבד (הגוף). כאשר המוח הוא השולט והמוביל, הרי שהאדם הוא בבחינת **מלך השולט** על גופו (**מלך** = ראשי תיבות לפי הסדר מוח, לב, כבד). ואילו כאשר **הכבד** (הגוף הגשמי) מוביל את האדם, האדם הופך ל**פלוס** (ראשי תיבות לפי הסדר הזה), לעוד בעל חיים.

הבעיה העיקרית היא, שמרכז הקונפליקטים הינו **רגיש** מאד לעייפות, לרעב, למתחים ועצבנות, לאלכוהול ולסמים ותפקודו נפגע ויורד במצבים אלה. כך אנו רואים ששיקול הדעת ויכולת עשיית ההחלטות של אנשים הנמצאים במצבים אלה (גם הנורמטיביים שבהם), אכן נפגע משמעותית.

מרכז קבלת ההחלטות שלנו מתמודד כל יום עם הרבה אתגרים וקשיים, תוך שהוא מנסה לקיים **ערכים** ("ואהבת לרעך כמוך", "כבד את...") ועוד) ולהציב **גבולות** (לא תגנוב, לא תחמוד, לא תשמין... ועוד...). לפעמים הערכים מנצחים (בלשון החסידות, המצב הזה נקרב "**גדלות הדעת**") ולפעמים, הדחפים מנצחים ("קטנות הדעת"). זוהי ההתמודדות היומיומית של האדם, בין היצר הטוב, ליצר הרע. ואחרי כל נפילה, תמיד יש בוקר חדש וסיכוי חדש...

אולם, כאשר האדם מכניס את עצמו במודע למצב של שכרות, הוא בעצם מכבה מרצונו את "המבוגר האחראי" שבו ומתנהג רק לפי דחפים.

בשולי הדברים נעיר, כי בנוסף, האלכוהול גם משבש את החושים, מדכא ומשחרר מעצורים. וכך, תאונות ומעשי אלימות ורצח רבים מתרחשים בהשפעת האלכוהול.

אולי אפשר לטעון לעיתים כי השיכור לא היה מודע לגמרי למעשיו ולתוצאותיהם, אבל הוא בהחלט **אחראי לעובדה שהוא שיכור...**

את המדרון החלקלק של הזנות עם בנות מואב, זנות שהובילה לידי עבודה הזרה, היה ניתן וצריך לעצור, כבר בכוסית היין הראשונה.

יוצא איפה, כי פרשת בנות מואב היא פרשת הבחירה החופשית של האדם ואחריותו למעשיו. והלקח העולה מן הדברים הוא הצורך בעבודת הנפש ובאימון העצמי - להגביר את הטוב, על ידי חיזוק החלק הרוחני שבאדם - הערכים, המורשת, המוסר, ההלכה והחוק. חינוך האדם את עצמו, את משפחתו ואת סביבתו.

כך הבנו פרק חשוב בנושא השמירה על יכולת הבחירה החופשית של האדם, יכולת שהינה הבסיס לכל התורה והמצוות, לאור המדע המודרני והדברים חוברים ומתחברים זה לזה בהתאמה.

נחתום בשירו של עמוס ברזל (לחן. מילים: אורלי בינדר), העוסק בנושא האחריות האישית.

אָנִי לֹוֶקֶח אַחֲרִיּוֹת עַל כָּל מַעֲשֵׂי
לְטוֹב וְלָרַע זֶה קוֹרָה לִי יְדִידִי,
לְפַעֲמִים אָנִי מַצְלִיחַ, לְפַעֲמִים אָנִי נִכְשָׁל,
הָעֵקֶר מֵאַחֲרִיּוֹת לֹא לְבָרַח כָּלֵל וְכָלֵל...

"נקודה טובה מאסצ' ישראל" מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

בהרכת שבת פלומ, משה רוט

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה (במייל ו/או בווטסאפ), ניתן לפנות למייל: rothmoshe@gmail.com

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל. **אהבת? הפץ בין חבריך.**